

Alojz Kovšca
državni svetnik

Ljubljana, 30. 8. 2018

Državni svet
Republike Slovenije

Zadeva: Pobudi glede systemske ureditve brezplačnega prevoza študentov invalidov in oseb z motnjami v duševnem razvoju

Na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14 in 26/15) predlagam, da se na Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naslovi naslednji pobudi:

- 1. Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naj podajo stališče glede predlagane spremembe 27. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki bi kot dodaten-alternativen pogoj za uveljavljanje pravice do brezplačnega prilagojenega prevoza določil mnenje invalidske komisije Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije oz. drugo primerno potrdilo, ki bi omogočilo uveljavljanje omenjene pravice čim večjemu številu študentov invalidov.**
- 2. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naj poda stališče glede predlagane spremembe 8. člena Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, s katero bi se znižalo starostno mejo za financiranje dnevni prihodov oseb, vključenih v posebni program vzgoje in izobraževanja, in financiranje za omenjene posameznike po 18. letu preneslo na ministrstvo.**

Obrazložitev:

Zakon o prevozi v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 6/16 – uradno prečiščeno besedilo) v IX.A. poglavju ureja področje subvencioniranega prevoza za dijake in študente. S sprejemom omenjenega zakona so bile odpravljene določbe o subvencioniranju prevozov za dijake in študente po 27. členu Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11 in 40/12 – ZUJF) in določbe o dodatku za izobraževanje zunaj stalnega bivališča po prvi in drugi alineji 30. člena Zakona o štipendiranju (Uradni list RS, št. 59/07, 63/07 – popr., 40/09, 62/10 – ZUPJS in 10/12 – ZUJF). Veljavni Zakon o prevozi v cestnem prometu ureja področje subvencij za prevoz dijakov in študentov tako, da ta pravica ni pogojena s

premoženjskim (socialnim) položajem prosilca oz. upravičenca in je to področje urejeno zgolj za osebe, ki niso gibalno ovirane. Cilj omenjenega zakona je bila namreč promocija uporabe javnega prevoza pri mladih in omogočanje lažje mobilnosti pri uresničevanju pravice do izobraževanja. Veljavni Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ in 75/17) v 27. členu posebej določa, da osebi, ki je z odločbo o usmeritvi opredeljena kot težje ali težko gibalno ovirana (ne more uporabljati javnega prevoza oziroma potrebuje prilagojen prevoz), pripada brezplačen prilagojen prevoz. Ta vrsta prevoza težje ali težko gibalno oviranim posameznikom omogoča najbolj prilagojene storitve, ki jih je v okviru javnega linijskega prevoza potnikov zaradi upravljaljskih in izvajalskih procesov bistveno težje zagotavljati. Na podlagi dikcije omenjenega člena je jasno, da je odločba o usmeritvi, kot jo določa Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12 in 41/17 – ZOPOPP), predpogoj za uveljavljanje omenjene pravice, pri čemer velja opozoriti, da so v skladu s 3. členom Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami do brezplačnega prevoza upravičeni le otroci in mladostniki, ki se izobražujejo v programih predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja ter splošnega srednjega izobraževanja. Ravno pomanjkanje alternativne podlage za uveljavitev pravice do brezplačnega prilagojenega prevoza v 27. členu Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki bi jo predstavljalo npr. mnenje invalidske komisije Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, povzroča pravno neurejenost pravice invalidnih študentov do brezplačnega prilagojenega prevoza.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport je prevoz študentov invalidov začasno uredilo prek sofinanciranja izvajanja prevozov, ki ga organizira Društvo študentov invalidov, vendar je omenjena rešitev (kljub njeni večletni uporabi) zgolj začasna in parcialna, saj je dostop omogočen le študentom, ki živijo v relativni bližini Ljubljane in Maribora. Ostali študenti invalidi, ki živijo ali študirajo v drugih mestih, do omenjenih storitev nimajo dostopa oziroma je ta večinoma omejen. Ravno zato omenjena rešitev ni celovita, saj nikakor ne naslavlja omenjenega vprašanja v celoti in sistematično ter povzroča tudi neenako obravnavo med študenti invalidi glede na njihov kraj bivanja in študija.

Pravico do brezplačnega prevoza za učence v osnovni šoli posebej ureja Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K), ki v 56. členu določa, da imajo učenci s posebnimi potrebami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe osnovne šole oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi. Vendar omenjena pravica ne velja za učence, starejše od 18 let, ki so vključeni v posebni program in uveljavljajo pravice, določene v Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list SRS, št. 41/83, Uradni list RS, št. 114/06 – ZUTPG, 122/07 – odl. US, 61/10 – ZSVarPre in 40/11 – ZSVarPre-A). Zakon o osnovni šoli v 75. členu sicer učencem s posebnimi potrebami, ki so bili vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja in so

izpolnili osnovnošolsko obveznost, omogoča nadaljevanje izobraževanja v posebnem programu vzgoje in izobraževanja še največ 11 let, vendar le do 26. leta starosti, a ne omogoča, da obdržijo status učenca, ki bi omogočil uveljavljanje pravice do brezplačnega prevoza. Ravno zato uveljavljanje pravice do brezplačnega prevoza ni sistemsko ustrezno urejeno za skupino oseb s posebnimi potrebami med 18. in 21. letom starosti, ki so vključeni v dnevno obravnavo in obiskujejo Posebni program vzgoje in izobraževanja. S spremembo Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 45/10, 28/11, 104/11, 111/13, 102/15 in 76/17), ki bi v 8. členu znižal starostno mejo z 21 na 18 let starosti in tako prenesel kritje stroškov za dnevne prihode in odhode k izvajalcu za odrasle osebe s posebnimi potrebami, vključenimi v Posebni program vzgoje in izobraževanja – raven usposabljanja za življenje in delo po 18. letu starosti na ministrstvo, bi bile omenjene pomanjkljivosti sistemske ureditve lahko odpravljene.

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) v 16. členu določa pravico invalidov do enake dostopnosti do prevoza v cestnem in železniškem prometu ter pomorski in notranji plovbi. Javni promet zaradi specifične potrebe gibalno oviranih oseb in razdrobljenosti slovenske pokrajine ne more zagotoviti prevoza za vse skupine oseb s posebnimi potrebami. Ravno zato je še toliko bolj pomembno, da se zagotovijo sistemske rešitve, ki bodo zagotavljale pravico do brezplačnega prevoza oseb z motnjami v duševnem razvoju, ki so stare med 18 in 21 let in obiskujejo posebni program vzgoje in izobraževanja, ter študentov invalidov, saj bo le na ta način mogoče odpraviti diskriminatorno obravnavo omenjenih skupin oseb.

Varuh človekovih pravic že od leta 2013 opozarja na neenako obravnavo in sistemske kršitve pravice do brezplačnega prevoza za omenjeni skupini oseb, zato je v luči zagotavljanja njihove čim večje socialne vključenosti in izenačevanja možnosti invalidov nujna sprememba obstoječe zakonodaje na tem področju, saj bi veljavna zakonodaja lahko predstavljala tudi kršitev 11. in 16. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov.

V tem oziru predlagam, da Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti podajo svoje stališče glede morebitne spremembe 27. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki bi kot dodaten-alternativen pogoj za uveljavljanje pravice do brezplačnega prilagojenega prevoza določil mnenje invalidske komisije Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije oz. drugo primerno potrdilo, ki bi omogočilo uveljavljanje omenjene pravice čim večjemu številu študentov invalidov. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pozivam, da poda stališče glede morebitne spremembe 8. člena Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, ki bi predvidela znižanje starostne meje za financiranje dnevni prihodov oseb, vključenih v Posebni program vzgoje in izobraževanja in s tem financiranje za omenjene posameznike po 18. letu preneslo na ministrstvo.

Državni svetnik
Alojz Kovšca, l.r.